

Ας Διαφυλάξουμε την Παιδεία και τον Τόπο. Ας Επενδύσουμε στην Έρευνα

Οκτώβριος 2009

Ο Δρ Κωνσταντίνος Δέλτας είναι Καθηγητής Γενετικής στο Τμήμα Βιολογικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Κύπρου. Το 2008 τιμήθηκε ως Διακεκριμένος Επιστήμονας από το Διεθνές Συμβούλιο Προώθησης Έρευνας για τις έρευνές του στον τομέα της Ανθρώπινης Γενετικής.

Η Άνοιξη της ερευνητικής δραστηριότητας στην Κύπρο, στους τομείς των βιολογικών επιστημών και της υγείας, επήλθε με την δημιουργία κυρίως του Πανεπιστημίου Κύπρου και του Ινστιτούτου Νευρολογίας και Γενετικής Κύπρου αρχικά, και στη συνέχεια με τη δημιουργία και αναβάθμιση επιπρόσθετων ακαδημαϊκών-ερευνητικών ιδρυμάτων. Με το 0.46% του Ακαθάριστού Εθνικού Προϊόντος (ΑΕΠ) να διοχετεύεται στην έρευνα, κυρίως μέσω του Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας (ΙΠΕ), δεν μπορούμε να είμαστε ικανοποιημένοι, αν συγκριθούμε με τον αντίστοιχο μέσο όρο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 1.84%. Τα πράγματα καταντούν απογοητευτικά αν συγκρίνουμε την ανθούσα οικονομία της Κύπρου με χώρες όπως η Φινλανδία 3.48%, Σουηδία 3.8%), ΗΠΑ 2.6% και Ιαπωνία 3.3%.

Κατά τις δύο προηγούμενες δεκαετίες έγινε σοβαρή πρόοδος στον τομέα της έρευνας και φυσικά στον στενά σχετιζόμενο τομέα της Παιδείας, όπου ξαφνικά αποκτήσαμε επτά πανεπιστημιακά ιδρύματα, τρία κρατικά και τέσσερα ιδιωτικά. Με τη λειτουργία ερευνητικών εργαστηρίων αναγεννήθηκε η επιστημονική ενασχόληση στην Κύπρο, μια χώρα με υψηλούς οικονομικούς δείκτες, όπου μέχρι πριν μερικά χρόνια, σχεδόν η μοναδική επαγγελματική απασχόληση των νέων αποφοίτων ήταν ο διορισμός στο δημόσιο σχολείο. Είναι παροιμιώδες δε, το ότι οι γονείς μας συνήθιζαν να ρωτούν τι σπουδάζει η κόρη ή ο γιος της γειτόνισσας για να πάρουν την περήφανη απάντηση ότι σπουδάζει Καθηγήτης, εννοώντας βεβαίως ότι σπούδαζε ελληνική ή αγγλική φιλολογία, βιολογία ή χημεία, κ.τ.λ.

Ένα θέμα συναφές με το καθεστώς λειτουργίας των πανεπιστημίων αφορά στο πώς τεκμηριώνουν την επιτυχία τους ως τέτοια ιδρύματα. Συνήθως, τα ακαδημαϊκά ιδρύματα που φέρουν τον τίτλο του Πανεπιστημίου, πρέπει να προσφέρουν αντικείμενα σπουδής στις «Πανεπιστήμεις» κατά ένα συλλογικό και συμπαντικό τρόπο. Στην αγγλική και άλλες συγγενείς γλώσσες, το Πανεπιστήμιο αποδίδεται ως University, υποδηλώνοντας ακριβώς την Universal (συμπαντική) προσέγγιση της γνώσης των επιστημονικών αντικειμένων. Πολύ συχνά μου απευθύνεται η ερώτηση για το τι διδάσκω στο Πανεπιστήμιο, όμως ελάχιστοι με ερωτούν με τι ασχολούμαι ερευνητικά. Αυτό συμβαίνει διότι λίγοι γνωρίζουν ή αναμένουν ότι κάθε πανεπιστημιακός δάσκαλος που σέβεται τον εαυτό του και τους φοιτητές του πρέπει να ερευνά κάποιο επιστημονικό αντικείμενο, όπου δικαιολογημένα θα είναι πιο ειδικός/εμπειρογνώμων και θα είναι σε θέση να συμβάλει στην επίλυση προβλημάτων της κοινωνίας και της επιστήμης, προάγοντας ταυτόχρονα την εκπαίδευση και μόρφωση των φοιτητών του. Η επιτυχής πορεία ενός πανεπιστημιακού ιδρύματος κρίνεται από:

1. Τον αριθμό και την ποιότητα των πρωτότυπων ερευνητικών εργασιών που δημοσιεύονται σε εγκεκριμένα διεθνή περιοδικά (journals) από το ίδρυμα αυτό, ως αποτέλεσμα ερευνητικής διεργασίας, με τη μέθοδο των ανεξαρτήτων κριτών που είναι γνωστή σε κάθε ερευνητή. Η ποιότητα αξιολογείται από την υπόληψη του περιοδικού στο οποίο δημοσιεύεται και από τη συχνότητα αναφοράς του σε εργασίες άλλων ερευνητών παγκοσμίως.

2. Τον αριθμό των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας που εξασφαλίζουν οι ερευνητές-καθηγητές, μέσω της ανακάλυψης ή εφεύρεσης νέων μεθόδων ή εργαλείων που θα προάγουν την πρόοδο και το καλό της ανθρωπότητας.

3. Τον αριθμό των προβλημάτων που επιλύουν στην καθημερινή ζωή ή την ποιότητα των υπηρεσιών που προσφέρουν στην κοινωνία και τον πολιτισμό μας, προάγοντας την ποιότητα ζωής των συνανθρώπων μας.

Το τρίτο πιο πάνω κριτήριο, δεν μπορεί να υπάρξει και να σταθεί από μόνο του, χωρίς τα προηγούμενα δύο.

Σχεδόν κανένα πανεπιστήμιο δεν απέκτησε φήμη ανά το παγκόσμιο επειδή έχει καλούς διδάσκοντες, αλλά επειδή οι Καθηγητές του έχουν συνεισφέρει με καθοριστικό τρόπο στην παραγωγή νέας γνώσης και έχουν προάγει την επιστήμη σε διάφορους τομείς με την ερευνητική διαδικασία. Όλα τα φημισμένα πανεπιστήμια που έρχονται στο μυαλό μας π.χ. το Harvard, το Yale, το Johns Hopkins των ΗΠΑ, το University of Heidelberg της Γερμανίας, το Imperial του Λονδίνου, τα πανεπιστήμια Cambridge και Oxford της Αγγλίας, κ.τ.λ., έγιναν γνωστά δια μέσου των δεκαετιών διότι έχουν συσχετισθεί τα ονόματά τους με ονόματα διάσημων Καθηγητών-ερευνητών οι οποίοι έλυσαν σοβαρά προβλήματα της ανθρωπότητας, ανακάλυψαν καινούργια γνώση η οποία αποτέλεσε ακρογωνιαίο λίθο για περαιτέρω πρόοδο και προαγωγή του πολιτισμού μας.

Η οποιαδήποτε μείωση κονδυλίων έρευνας, ακόμη και παροδική, θα αποτελέσει σοβαρό πισωγύρισμα τη στιγμή που οι αρμόδιοι ενδιαφέρονται να μετατρέψουν την Κύπρο σε Περιφερειακό Κέντρο Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης. Άραγε ποιους θα προσελκύσουν και πώς θα τους προσελκύσουν; Όπως ανέφερε ο Υπουργός Παιδείας και Πολιτισμού σε συνέντευξή του (Πολίτης, 25 Οκτωβρίου 2009), είναι μάταιο να προσπαθούμε να προσελκύσουμε προπτυχιακούς φοιτητές όταν η γλώσσα διδασκαλίας των δημοσίων πανεπιστημίων είναι τα ελληνικά, ενώ ταυτόχρονα, η κάθε χώρα κάνει ό,τι μπορεί για να ικανοποιήσει τις ανάγκες της σε προπτυχιακές σπουδές. Εξάλλου, η Κύπρος δεν μπορεί να εξυπηρετήσει τις δικές της ανάγκες εφόσον 55% των φοιτητών σπουδάζουν στο εξωτερικό. Το παιχνίδι λοιπόν θα παιχθεί με τους μεταπτυχιακούς φοιτητές. Όμως, εξ ορισμού, μεταπτυχιακές σπουδές και ειδικά διδακτορικές σπουδές, σημαίνει έρευνα. Πώς λοιπόν θα προσελκύσουμε νέους ερευνητές αν, αντί να αυξηθούν τα κονδύλια για την έρευνα, και μάλιστα σημαντικά και όχι συμβολικά, εμείς προχωρήσουμε σε παγοποίηση/μείωση σχετικών κονδυλίων;

Η ανεπιθύμητη μείωση θα επιφέρει ζημιά που δύσκολα θα διορθωθεί, στην εργοδότηση νέων επιστημόνων στην έρευνα ως εναλλακτικής επιλογής στην ανακύκλωση της γνώσης στα γυμνάσια και στα λύκεια. Είναι σίγουρο ότι κάποιοι, ορθά θα στελεχώσουν την μέση εκπαίδευση. Όμως, αν στις εκατοντάδες νέων επιστημόνων που επιθυμούν να μείνουν στην έρευνα δεν δοθεί η ευκαιρία ή τους αφαιρεθεί η ευκαιρία που τους χαμογέλασε τα προηγούμενα λίγα χρόνια, τότε δυστυχώς ή θα μείνουν άνεργοι, ή θα υποαπασχοληθούν ή θα φύγουν εκτός Κύπρου, προσφέροντας τη γνώση τους προς όφελος του ερευνητικού κέντρου που θα τους υποδεχθεί. Στην **Κοινωνία της Γνώσης** στην Ευρωπαϊκή Ένωση του 21^{ου} αιώνα, όπου η Γνώση είναι Ισχύς και Παραγωγική Δύναμη, η οποιαδήποτε αιμορραγία εγκεφάλων προς το εξωτερικό και η μη προσέλκυση προσοντούχων Κυπρίων που επιθυμούν να επιστρέψουν στην Κύπρο, θα είναι αποτέλεσμα λανθασμένης πολιτικής. Το Πανεπιστήμιο Κύπρου, σύμφωνα με συνέντευξη του Αντιπρύτανη Ακαδημαϊκών Υποθέσεων Καθηγητή Κ. Χριστοφίδη (Φιλελεύθερος, 24 Οκτωβρίου), φιλοδοξεί να γίνει ο μεγαλύτερος εργοδότης στην Κύπρο, δίνοντας εργασία και ευκαιρίες για πρωτοποριακή έρευνα σε εκατοντάδες νέους. Όλες αυτές οι παραγωγικές θέσεις βασίζονται σε ερευνητικά προγράμματα.

Με αυτά τα λίγα φιλοδοξώ να πείσω την κοινωνία και να μεταφέρω στους αρμοδίους ότι κάθε περικοπή στον τομέα της έρευνας, όπου ήδη υπάρχει πρόβλημα λόγω των χαμηλών ποσοστών που διοχετεύονται, θα δημιουργήσει σοβαρότατο πισωγύρισμα στην ανοδική πορεία που επετεύχθη τα προηγούμενα χρόνια. Εξάλλου, η έρευνα είναι πρωτογενής αναπτυξιακή διαδικασία και προοδευτική πολιτική και όχι χόμπι το οποίο μπορεί να ανασταλεί για ένα διάστημα και να αρχίσει ξανά στο μέλλον. **Ας διαφυλάξουμε λοιπόν την Παιδεία του τόπου, επενδύοντας στην Έρευνα.**